

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niezalezne-zrzeszenie-s/127851,Odrodzenie-Studenckiej-Solidarnosci-w-grodzie-Kopernika-Dzialalnosc-drugiego-Nie.html>

pismo toruńskiego NSZ z 1990 r.

ARTYKUŁ

Odrodzenie „Studenckiej Solidarności” w grodzie Kopernika. Działalność „drugiego” Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1987-1991)

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: PRZEMYSŁAW WÓJTOWICZ 27.08.2026

Wprowadzenie 13 grudnia 1981 roku stanu wojennego oznaczało dla prężnie działającego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika Niezależnego Zrzeszenia Studentów przejście do funkcjonowania w zupełnie odmiennych warunkach konspiracji.

Wielu studentów zaangażowało się w szczególnie niebezpieczną działalność kolporterską. Co nieuniknione, zdarzały się przy tym wypadki. 27 kwietnia 1982 roku na osiedlu im. Hanki Sawickiej w Toruniu na gorącym uczynku zatrzymano Marię Błaszczak, Krzysztofa Łęgowskiego, Grzegorza Jędrzyckę i Jacka Bonka. Po procesie prowadzonym w trybie doraźnym, Sąd Wojewódzki w Toruniu wymierzył wobec oskarżonych kary pozbawienia wolności – Maria Błaszczak otrzymała 3 lata i 6 miesięcy, pozostali po 3 lata.

Kilka kolejnych lat trzeba było poczekać na
odtworzenie studenckiej organizacji w grodzie
Kopernika.

Do najbardziej dramatycznych wydarzeń w województwie toruńskim w tym okresie doszło w dniach 1 i 3 maja 1982 r. w Toruniu. Z inspiracji Tymczasowego Prezydium Zarządu Regionu (konspiracyjnej struktury NSZZ „Solidarność”) odbyły się wówczas alternatywne obchody, które przerodziły się w starcia mieszkańców Torunia z oddziałami ZOMO na Starym Mieście. Według danych milicyjnych w trakcie zajęć zatrzymano w sumie 288 osób (94 osoby po 1 maja i 194 osoby po 3 maja). Ze szczególną brutalnością siły milicyjne atakowały młodzież i studentów. Niezbicie świadczyły o tym statystyki. Albowiem wśród zatrzymanych dominowały dwie grupy wiekowe: osoby w wieku 17–21 lat (139) oraz w wieku 22–30 lat (91).

Nowe pokolenie opozycji

Powyższe przykłady stanowią istotny dowód aktywności szeroko pojętego środowiska studenckiego. Odnosnie samej organizacji NZS UMK, w niejako naturalny sposób na przestrzeni lat 1982–1983 jej działalność wyraźnie osłabła. Wpływ na to, obok nowej sytuacji politycznej, w której po wprowadzeniu stanu wojennego znalazła się

Polska, miał również czynnik obiektywny. Zbiegło się to z fazą kończenia studiów przez roczniki okresu „karnawału Solidarności”, które dotychczas były mocno zaangażowane w działalność „pierwszego NZS”.

Kilka kolejnych lat trzeba było poczekać na odtworzenie studenckiej organizacji w grodzie Kopernika. Miało to miejsce w nowych uwarunkowaniach społeczno-politycznych i odbyło się w oparciu o zupełnie nowe osoby, dlatego właściwym będzie określenie „drugi NZS”.

Zarówno w kraju, jak i w regionie renesans przeżywały organizacje młodzieżowe i radykalne, takie jak: KPN, Solidarność Walcząca, Ruch „Wolność i Pokój”, Federacja Młodzieży Walczącej czy – na lokalnym gruncie województwa toruńskiego – Niezależny Ruch Społeczny „Ziemia Chełmińska”.

Druga połowa ósmej dekady XX wieku przyniosła stopniową zmianę pokoleniową w obrębie opozycji demokratycznej. Obok działaczy związanych z „pierwszą Solidarnością” i okresem stanu wojennego coraz większą rolę zaczęło odgrywać młodsze pokolenie aktywistów, wchodzących dopiero w życie dorosłe. Z pewną dozą umowności można określić ich mianem „pokolenia Jarocina”. Młodzi działacze mocno kontestowali rzeczywistość Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jednocześnie krytycznie odnosząc się do dotychczasowych form działalności opozycyjnej, które postrzegali jako mało efektywne i ograniczone do druku i kolportażu.

Dlatego zarówno w kraju, jak i w regionie renesans przeżywały organizacje młodzieżowe i radykalne, takie jak: KPN, Solidarność Walcząca, Ruch „Wolność i Pokój”, Federacja Młodzieży Walczącej czy – na lokalnym gruncie ówczesnego województwa toruńskiego – Niezależny Ruch Społeczny „Ziemia Chełmińska”.

Widoczne były wśród nich inspiracje nurtami anarchistycznymi, pacyfistycznymi i ekologicznymi. Grupy te przerwały kilkuletni okres zastoju społecznego, następujący po stanie wojennym. Właśnie z nimi zaczęła sympatyzować młodzież oraz nowe pokolenie studentów, dla których okres studiów przypadł na przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku.

Droga do jawnej działalności

Właśnie w tym środowisku przystąpiono do odtwarzania struktur NZS UMK. W pierwszej kolejności konsolidacja nastąpiła wokół studenckiej gazetki „Immunitet”. Nazwa nawiązywała bezpośrednio do pisma wydawanego w okresie 1980-1982. Jego wydawanie wznowiono 1 października 1987 roku. W „Immunitecie” nr 1 oficjalnie ogłoszono powstanie Uczelnianej Komisji Koordynacyjnej NZS. Warto wskazać że była to struktura podziemna, albowiem nadal obawiano się reakcji władz.

Powszechną formą represji ze strony Służby Bezpieczeństwa były rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze. Często przybierały one charakter prewencyjny. Warto podkreślić, iż podjęte wówczas przeciwdziałania nie były już w stanie ostudzić gorących nastrojów młodego pokolenia. Sytuacja zmieniła się w przeciągu roku akademickiego. Wpływ na to miał proces ujawniania się Tajnych Komisji Zakładowych „Solidarności”, który ówczesnie objął cały kraj.

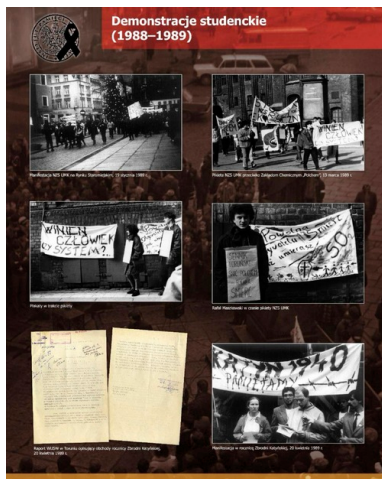
6 grudnia 1988 roku na Rynku Staromiejskim w Toruniu obchodzono Dzień Cenzora, wzorowany na działaniach Pomarańczowej Alternatywy z Wrocławia.

Na tejże fali na początku 1988 r. dokonano resetu – zarówno gazetki studenckiej, jak i formy działalności. Inicjatywę odbudowy, tym razem już jawnych, struktur NZS podjęła grupa studentów, której przewodzili Jarosław Garbowski i Maciej Romaniuk. 10 maja 1988 roku, na znak solidarności ze strajkującymi zakładami, z inicjatywy NZS zorganizowano strajk absencyjny na UMK, w którym wzięło udział 85 procent studentów. Jeszcze przed wakacjami w czerwcu 1988 r. wydano pierwszy numer nowej edycji „Immunitetu”. Ukazywał się on regularnie nakładem opozycyjnego Wydawnictwa „Kwadrat”. Redakcję tworzyli: Radosław Karolczuk (redaktor naczelny), Dariusz Bugajski, Krzysztof Michalski, Andrzej Tomczyk, a później Dorota Wieczorek, Agnieszka Modeńska i Agnieszka Wojciechowska.

Proces znacznie przyspieszył wraz z rozpoczęciem nowego roku akademickiego. 20 października 1988 roku wybrano Tymczasowy Zarząd Uczelniany, którego przewodniczącym został Maciej Romaniuk. Rozpoczęła się odbudowa struktur na poszczególnych wydziałach. 16 stycznia 1989 roku na walnym zebraniu wybrano Zarząd Uczelniany oraz Prezydium w składzie: Jarosław Garbowski, Rafał Maszkowski, Krzysztof Michalski, Maciej Romaniuk (przewodniczący), Cezary Wieński. W lutym 1990 roku na czele nowo wybranego Zarządu Uczelnianego NZS UMK stanął Jacek Niedzielski.

pismo toruńskiego NSZ z 1990 r.

Plansza z wystawy IPN
**„Studencka Solidarność.
 Niezależne Zrzeszenie Studentów
 Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
 w Toruniu (1980-1989)”**
 (scenariusz i realizacja
 ekspozycji: Izabela Mazanowska,
 Przemysław Wójtowicz)

Plansza z wystawy IPN

„*Studencka Solidarność.*

**Niezależne Zrzeszenie Studentów
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
w Toruniu (1980-1989)”**

(scenariusz i realizacja

ekspozycji: Izabela Mazanowska,

Przemysław Wójtowicz)

NZS okresu przełomu

Odrodzenie NZS stało się faktem. Natychmiast włączono się w wir wydarzeń politycznych schyłku epoki PRL. Jednym z przejawów działalności były demonstracje i manifestacje uliczne. Niekiedy przybierały one nowatorską jak na ówczesne czasy formę happeningu, czyli wyreżyserowanej publicznej manifestacji o charakterze widowiska artystycznego. Co najbardziej charakterystyczne, często organizowano je wspólnie z innymi strukturami opozycyjnymi, takimi jak KPN, Ruch „WiP” czy NRS „Ziemia Chełmińska”, albowiem poszczególni studenci byli jednocześnie zaangażowani w działalność powyższych organizacji. Nie widziano w tym jakiegokolwiek sprzeczności. Przede wszystkim liczyła się aktywność.

Jednym z poważniejszych problemów okresu transformacji ustrojowej, rozpoczętej w Polsce na przełomie 1988 i 1989 roku, była kwestia

rejestracji NZS.

Warto podać kilka przykładów najefektowniejszych happeningów. 6 grudnia 1988 roku na Rynku Staromiejskim w Toruniu obchodzono Dzień Cenzora, wzorowany na działaniach Pomarańczowej Alternatywy z Wrocławia. W rocznicę wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1988 roku, na toruńskiej starówce odbyła się demonstracja z udziałem działaczy NZS i Ruchu „WiP”. Została ona jednak szybko rozbita przez władze, zatrzymano siedmiu z ośmiu uczestników. W odpowiedzi już następnego dnia Tymczasowy Zarząd Uczelniany NZS zorganizował wiec protestacyjny przed rektoratem UMK, domagając się ich uwolnienia. Ponadto 13 marca 1989 roku NZS demonstrowało przeciwko toruńskim Zakładom Chemicznym „Polchem”, które na początku lipca 1988 r. doprowadziły do poważnej katastrofy ekologicznej, emitując do atmosfery trujące związki siarki, co doprowadziło do skażenia fragmentu lasu rosnącego przy fabryce. To jedynie wybrane przykłady szerokiej aktywności studenckiej.

Nieoczekiwanie jednym z poważniejszych problemów okresu transformacji ustrojowej, rozpoczętej w Polsce na przełomie 1988 i 1989 roku, była kwestia rejestracji NZS, co dla środowiska studenckiego stanowiło niemały szok. Istotnym momentem była manifestacja z 19 stycznia 1989 roku na Rynku Staromiejskim w Toruniu, zorganizowana przez Ogólnopolski Komitet Organizacyjny w reakcji na odrzucenie wniosku o rejestrację NZS. Wzięło w niej udział 1500 osób. W maju 1989 roku Sąd Wojewódzki w Warszawie ponownie odmówił legalizacji stowarzyszenia. W odpowiedzi studenci UMK przeprowadzili w dniach 29–30 maja 1989 roku strajk okupacyjny w reprezentacyjnej kamienicy Dwór Artusa, leżącej przy Rynku Staromiejskim w Toruniu. Związaną z tym wydarzeniem ciekawostką stały się emisje audycji radiowych z nadajnika zbudowanego przez Rafała Maszkowskiego. Odbierano je w obrębie Starego Miasta w Toruniu. Nadawane były od rana do wieczora, również przez megafon wystawiony na zewnątrz budynku. Ostatecznie studenckie stowarzyszenie zostało zarejestrowane dopiero 22 września 1989 roku.

Niestety w kolejnych miesiącach aktywność Zrzeszenia malała. W efekcie zimą 1991 r. Zarząd Uczelniany zawiesił działalność. Ponowna reaktywacja NZS UMK nastąpiła w marcu 1995 roku.

COFNIJ SIĘ